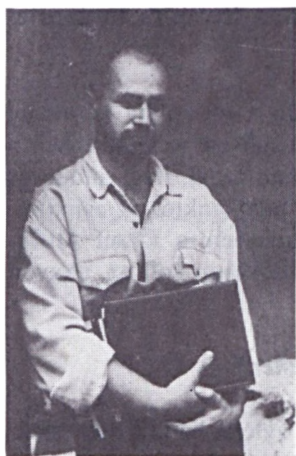

P. Szabó Ernő

Az emberi figura miatt lettem szobrász

Beszélgetés Párkányi Péter szobrászművésszel

A századvég Magyarországot az eljövendő korok történelmi valószínűleg nem a szobrászat nagy korszakaként tartják majd számon: a fordulat időszakának szobordöntései után a pénz, a közös akarat egyaránt hiányzik ahhoz, hogy jelentős művek szülessenek. Kivételek azonban természetesen most is vannak, ahogyan kivételes tehetségű fiatal szobrászok. Közéjük tartozik az 1967-ben Balassa-gyarmaton született *Párkányi Péter*, aki 1987-95 között végezte a Képzőművészeti Főiskolát, s aki már elsőéves korában azzal büszkélkedhetett, hogy egyik műve köztérre került. „Túlkorosként” immár, de néhány hétig még a Képzőművészeti Főiskola műtermében

dolgozik. Ott az Epreskertben beszélgettünk eddigi, évszámokban mérve rövid, sikerekben azonban igen gazdag pályáról. Mindenekelőtt az indulásról.

- A kezdetet az jelentette, hogy a nővérem, aki grafikával foglalkozott, elvitt magával a gyarmati rajzsakkörbe. Művészeti középiskolába szerettünk volna járni, de ez valahogy nem jött össze. Gimnazista voltam, amikor édesapám dolgozni kezdett az *Egri István* vezette népi fafaragó körben. Megismerkedett *Szederkényi Attila* szobrászszal, harmadikos gimnazista koromban engem is elvitt hozzá. Attól fogva szinte minden nap jártam hozzá. Korrigált, de fizetséget nem fogadott el.

- Talán felfedezte benned az igazi tanítványt?

- Talán. Megkedveltük egymást. Ő akkor már nem dolgozott. Ez talán valamiféle kisvárosi csömör volt, azoknak az állapotoknak a következménye, amelyek máig is jellemzik a megyét: mindenki meghúzza a maga területének határait. Ő, amikor végzett, megpályázta az egyik gyarmati műtermes lakást, s így lett a „városi szobrász”. Néhány évig ott volt akkoriban *Tornay Endre András* is, azután elment Kőszegre. De vele nem kerültem közelebbi kapcsolatba.

- Könnyen bejutottál a Képzőművészeti Főiskolára?

- Másodszorra Attila készített fel. Voltak olyan is, akik negyedszerre felvételiztek, s még akkor is azt mondták rájuk: tehetségesek, de szerezzenek tapasztalatokat. De nem volt ez olyan rossz. A rendszerváltozás óta egészen másként van: tizennyolc éveseket vesznek fel, akik képlékenyek, könnyebben formálhatók a tanárok képeire.

- Ami azt illeti, téged láthatóan nem érintett meg tanáraid Kiss István és Jovánovics György egymásától egyébként alapvetően eltérő stílusa.

- Mondjam, hogy nem voltam képlékeny? Amikor 1986-ban a főiskolára kerültem, némiképp a nonfiguratív szobrászat felé irányultam, két-három művem készült ebben a szellemben. Azután jött a kihívás: mintázásból középezt kaptam, azzal, hogy modoros vagyok. Erre nekiveselkedtem, hogy megmutassam, igenis tudok aktot is csinálni. Három hónap alatt két életnagyságú aktot mintáztam, s megnyertem a József Attila-portrészoborra kiírt pályázatot is. Az első évfolyam második félévében volt ez, nagyon sokat dolgoztam.

- Vidéki fiatalemberként hogyan szoktál hozzá a fővárosi élethez?

- Az elején - vagy három évig - rettenetesen szenvedtem. Őrjöngtem, ha ki kellett mennem az utcára, szerencse, hogy az Epreskert egyféle védettséget adott. Ma persze minden más, sőt, ha hazamegyek, otthon érzem egy kicsit túl lassúnak a dolgokat. Persze érdemes megemlíteni, hogy például a palóc népművészet valahogy nem érintett meg igazán: talán nem az van a génjeimben. Édesanyám családjában iparosok voltak, édesapám Pestről került Nógrádba, fönt laktak a Várban, sokat mesélt a fiatalságáról.

- Ha stílusával nem is hatott rád, köztéri szobraival, akár pozitív, akár negatív módon Kiss István mégiscsak befolyásolhatott.

- Nem zördültem össze sem vele, sem Jovánoviccsal, de hatni egyik sem hatott rám. Kiss elég drasztikus módszerekkel irányított a figurális szobrászat felé, ez azonban elég sok sikert hozott nekem. Kezdetben tartottunk tőle, a politikai emlékműveitől, de tanárként

nagy szabadságot adott, partner volt hat fős évfolyamunk ötleteihez. Jovánovics harmadévesen vett át. Ő is hagyott dolgozni, azzal, hogy annyira önálló vagyok, hogy nem mesterként, hanem kollégaként szól hozzám a dolgaimhoz, ha megkérdem. Visszatérve a figurára: szobrász az emberi alak miatt lettem, s csak kitértem az absztrakció felé - egyébként az akkori három nonfiguratív kisplasztikám ment el a legsimábban, talán azok voltak a legpiacképesebbek.

- Többezer év figurális szobrászata és negyven év rosszlelkű köztéri emlékművei után miért érdekelt a figurális szobrászat?

- Sosem gondolkodom azon, mit akarok csinálni a figurával, ez jön magától. Ugyanakkor minden pillanatomban azzal telik el, hogy ezen gondolkodom, de nem tudom elmondani. Hogy kik hatottak rám? *Rodint Manzut* éppen úgy említhetném, mint az absztraktokat. Mindegy ugyanis, hogy kívülről mi a szobor. Egy dologról szól: a szobrászatról. Egy szobrász számára minden jó szobor stílusának jelentést kell hordoznia. Én is tudnék bármilyen stílusban jó szobrot csinálni, de nem ez a cél, hanem az, hogy Párkányi Péter legyek. Azokban az években a főiskola jó szakmai alapokat adott. Azután jött néhány év, amikor a tanárok azt hangsúlyozták, mindenből lehet szobrot csinálni. Ez is igaz. De ma a vizsgára újból anyagból kell szobrot csinálni. De miért kellett ehhez elteltie három évnél? Nem vagyok bronz- vagy kőmániás, de legalább annyit szeretnék, hogy a szobor az én életemben fennmaradjon. Más kérdés az utókor.

- Akár mániákus vagy, akár nem, gyorsan kő- illetve bronzszobrászá, egészen pontosan hivatásos művészé váltál. Első köztéri szobrod elsőéves főiskolásként készítetted.

- Ez volt az a bizonyos József Attila-mellszobor, amelyet a Kiss-osztály hat elsőének meghirdetett pályázat előzött meg. Egyébként nem én voltam a befutó, s ez később is így volt, Kőrmenden, Szombathelyen is. Tízezer forintot kaptam a József Attila szoborért, amiből anyagot vettem, amiből megcsináltam az *Oltárt*, amit azután a francia nagykövetség *Baudelaire*-pályázatára küldtem be. Minisztériumi díjat kaptam rá.

- Mintha a pályázat, a nyílt megmérettetés kifejezetten vonzó feladat lenne számodra: így jutottál el művésztelepekre is, Németországba, Szardíniára.

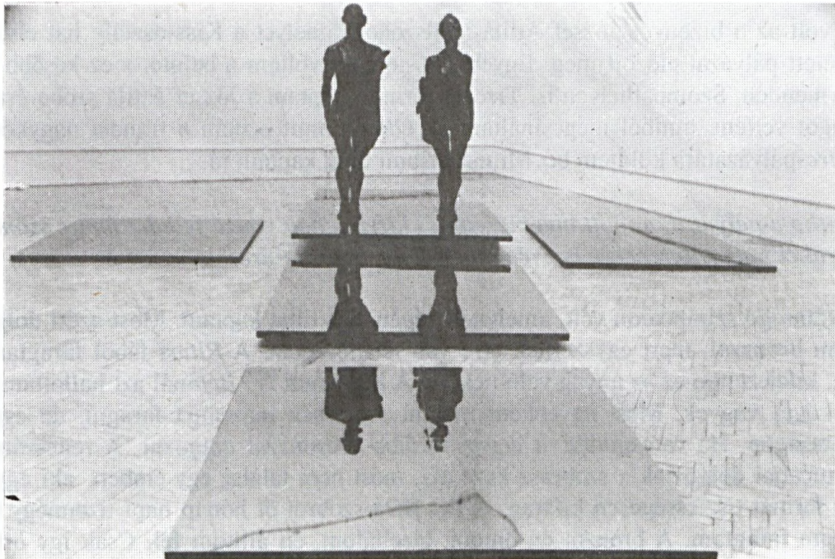
- Itt kőfaragó szimpozium volt, amelynek végén első díjat kaptam. Most azért dolgozom elsősorban bronzal, mert egyszerűen erre van lehetőségem. A *Ritust* fából faragtam, azt mondták, kifejezetten ez az anyag való nekem. A körmendi *IV. Bélánál* azt hallottam, kifejezetten köves vagyok. Most egyébként megint szeretnék márványt faragni, de egyelőre Magyarországon. Ha van öntöde, a legegyszerűbb a bronzal dolgozni. A reneszánszban segédtek tucatjai dolgoztak a szobrász keze alá, most nem találsz egy embert, aki egy geometrikus formát tisztességesen kifarag. A *IV. Béla*-szobrot öt hónap napi tizennégy órájában magam faragtam. A bronzot én öntöm, cizellálom, én állítom fel. Csak így őrizhető meg az a minőség, amely azért néhány művésznél még ma is igénye.

- Hogyan került sor a körmendi szobor megfaragására?

- 1992-ben meghívásos pályázatot hirdettek rá a város fennállása 750-ik évfordulója alkalmából. Előtte szerepeltem a tarjáni 1956-os emlékmű pályázatán, ennek ismeretében hívtak meg Körmendre. Az eredeti tervekhez képest változott itt jó néhány dolog, a carrarai márványhoz viszont ragaszkodtam. Négy méter magas a mű, a figura életnagyságánál kicsit nagyobb. Két hatalmas márvány kőtömböt hoztak Olaszországból, itt faragtam őket az Epreskertben.

- Erre mondják, hogy csak ki kellett bontani a kőből a figurát.

- Igen, de voltak, akik azt mondták, annyira „ki van bontva”, hogy az már nem anyagszerű. Erre eszembe jut, amit *Medgyessy Ferenc* mondott: legyen a szobor egyszerű, anyagszerű - igen, ez nála így is volt, szavai viszont sok képszerű szobrásznál egyszerű öngigazolást jelentettek. *Michelangelo* azt mondta: a szobor akkor jó, ha le lehet gurítani a hegyről és egyben marad. Nos, *Bernini* művei biztosan nem maradnának egyben, mégis fantasztikusak. A körmendi szobrot augusztusban avatták fel, 1994-ben, három hónappal korábban, májusban nyertem meg a szombathelyi 1956-os emlékműre kiírt pályázatot. Ezt a szobrot *Both Béla* lelkes szervezőmunkájának, illetve a közadakozásnak köszönhetően állíthatták fel. A második fordulóba *Kiss Sándor* szobrászművésszel jutottunk, ő azonban visszalépett. Én pedig nyolc variációt mutattam be a zsűrinek, amelyek közül a nyolcadikat fogadták el. A szobor - szarkofágon fekvő Krisztus-szerű áldozat, mögötte oszloppal, amelyről lepel csúszik le, takarja be a halott arcát - tavaly májusban a helyére került, közben azonban elfogyott a pénz, s a tér átépítése elmaradt.

Párkányi Péter szobra

Párkányi Péter szobra

- Kivételes lehetőséget kaptál ezzel a két köztéri emlékművel, ráadásul olyan időszakban, amelyre nem annyira a szoborállítás, mint inkább a szobordöntés volt a jellemző. Sosem érezted bénítóan, erődöt meghaladóan a feladatokat?

- Nem is mértem fel, mekkorák ezek a lehetőségek, egyszerűen dolgoztam. Most, hogy nincs munka, van időm átgondolni az egészet. Akkor csak jó szobrokat akartam csinálni, egy kicsit szégyelltem is magam, hogy ezért pénzt kapok. Romantikus gondolatok éltek bennem. Ezek most letisztulnak. Le kell számolni azokkal a sablonos elképzelésekkel, amelyek szerint a művésznek szenvednie kell, hogy jó műveket készíthessen. Ha egy szobrász éhezik, nem tud faragni. Sőt, ha nincs pénze, egyszerűen nem tud szobrot csinálni. Egyébként én is teljesen eladósodtam. Készülök egy tizenegy életnagyságú figurából álló szoborra, amelyből gipszben hat van már készen, s négyet le is öntöttem. Néha gond, hogy hogyan vegyek száz kiló bronzot.

- Majdnem tíz évnyi itt tartózkodás után hamarosan elmész az Epreskertből. Hol fogsz dolgozni?

- Erre azért gondoltam. Időközben ugyanis annak a kétszobás lakásnak az egyik szobáját, ahol feleségemmel és gyermekünkkel lakunk, pótműteremmé alakítottam. Készülünk arra is, hogy létrehozunk egy öntödét, ahol később is készülhetnek olyan „szerelem-szobrok”, mint például a *Lassított lónézés*, amelyet a magyar szobrászati kiállításon mutattam

be, s amely most itt áll az Epreskertben. Ez egy abszurd szobor, arról szól, hogy ilyen valójában nincs is. Szól a használhatatlan dolgokról, szól a gyermekkori madzagon húzott lovakról, de főleg arról a sok rossz köztéri szoborról, amely lóval, ló nélkül, most is ott áll a talapzatokon.

- A hetvenes évek elején Melocco Miklós - akit egyébként te korábban többször is nagy tisztelettel emlegetél - egész kiállításnyi anyagot szánt a rossz köztéri szobrok ironikus elemzésére. Sok a rossz szobor, a jót könnyebb lenne megszámlálni. De mitől jó a köztéri szobor?

- Számomra egyszerűen érzés, hogy jó-e vagy nem. Vannak szakmai kritériumok, természetesen, amiktől mesterségbeli szempontból ilyen vagy olyan egy mű. Ettől azonban még egyáltalán nem biztos, hogy jó. Ez minden szobornál máshogyan van. De valahol érezni lehet a minőséget.

- Amelynek kialakulásában a művész tehetségén, koncepcióján kívül számtalan egyéb szempont, elsősorban a megrendelő elvárása is belejátszik. Nem túlságosan nagy az a kompromisszum, amelyet a köztéri szobrásznak meg kell kötnie?

- Nagyon furcsa dolog ez. A tarjáni 56-os pályázat bennem nagyon nagy csalódást okozott. Nem is akartam indulni Kőrmenden, ahová meghívtak. Azután csináltam egy pimasz szobrot, hogy gyorsan túl legyek az egészen: a királyt kiharapott almára ültettem. Nem akartam nyerni, nem számítottam. Tiszteltem annyira Melocco Miklóst, hogy nem akartam olyan pályaműveket készíteni, amely nem én vagyok. Mégis én nyertem meg a lektorátus, az önkormányzat és a lakosság külön-külön lebonyolított szavazását. Olyan volt ez, mint a mesében, sem előtte, sem utána nem volt ilyen. Ezért úgy gondolom, hogy a dolgokat a helyükre kell rakni. A megrendelő szeretné teljesen kifacsarni a szobrászt, és viszont. Eddig sikerült megvédeni a saját elképzeléseimet. Mert az viszont tény, hogy megrendelő nélküli köztéri szobrászat nem létezik, ennek elfogadása nem jelent önfeladást. De most nem is nagyon fenyeget a kompromisszumkötés veszélye - nincs megrendelés.

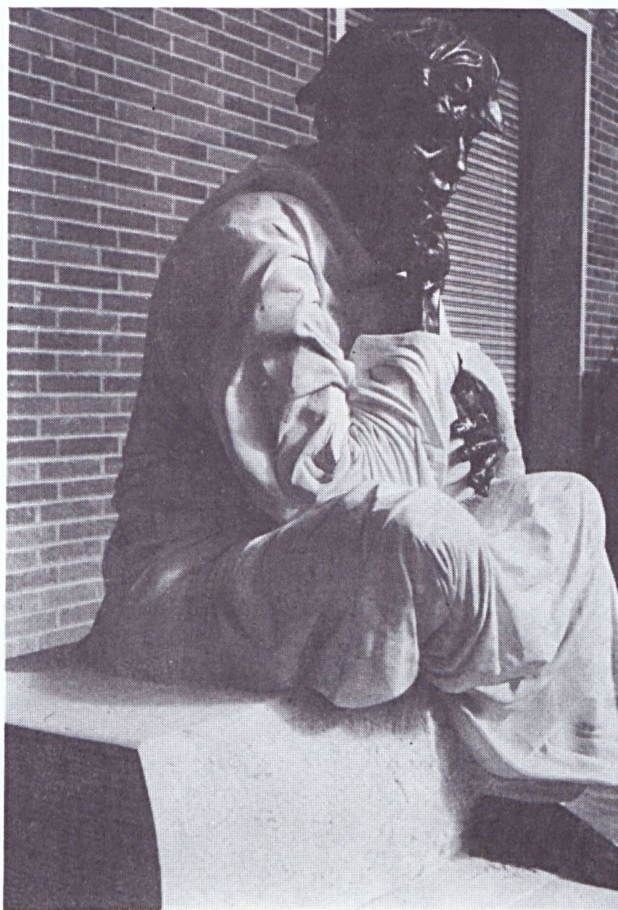
- Mik a terveid a következő évekre?

- Először is vannak nagyléptékű, függőben lévő munkák. Ígéretetek, és inkább külföldiek. Tavaly nyárra meghívtak Amerikába: a Grand Canyon mellé kértek egy egyetemi városban - Plagstaff - egy szobrot. Ez is pályázat útján ment. Kőből és bronzból készült a szobor, a fémmunkák egy részét már itthon elkészítettem, ott három hónapom volt, hogy a követ megfaragjam. A figura életnagyságú, talapzattal együtt 2,7 méter magas. Ha volt igazán nagy élményem - azon túl természetesen, amit egyáltalán egy ilyen utazás nyújthat - az volt, hogy szemben az itteni állapotokkal, minden apróságról gondoskodtak a megrendelők, egy csiszolópapírért nem kellett szólni, ha elfogyott. No meg az, hogy minden ember láthatóan művész, amennyiben „megcsinálja magát”. Az más kérdés, hogy nagyon sok igazi művész végül is nem a művészetből él. Úgyhogy én, mint kelet-európai, föltűnést keltettem, hogy ebből élek. Úgy ahogy...

- *Novemberben érkeztek haza. Mi történt azóta?*

- A május-júniusban rendezett Magyar Szalonon kiállított *Rózsafűzér* című művem dolgoztam. Részt vettem pályázatokon is, például a dunaujvárosi Kossuth-Széchenyi pályázaton, ahol harmadik díjat kaptam. A *Károlyi István gróf* szobrára kiírt pályázaton Budapest IV. kerületében, ahol szintén díjaztak, dicsértek, minden nagyon szép, minden nagyon jó, feszegetem a műfaji határokat, amit csinálok, az nem szokványos. Úgy látom ezek után, ha nyerni akarok, akkor a következő pályázatra éppenséggel szokványosat kell készítenem...

- *Köszönöm a beszélgetést.*

Párkányi Péter szobra

Karácsony Attila grafikája